

РЕЦЕНЗИЯ

От Проф. д-р Елена Милкова Илиева, д.м.,
Ръководител катедра „Физикална и рехабилитационна медицина“ – Медицински
университет Пловдив

Относно: конкурс за заемане на академична длъжност „Доцент“ /ДВ бр 12 от 08.02.2019г./, в област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.1. Медицина в научна специалност „Физиотерапия, курортология и рехабилитация“ /03.01.58/. Съгласно решение на Факултетния съвет на Факултет „Обществено здравеопазване“, протокол № 136 от 26.03.2019г, Заповед № Р-109-141/ 8.04.2019г на Ректора на МУ – Варна и според решението на Първото неписъствено заседание на НЖ от 17.04.2019г. като външен член на Научното жури съм определена да изготвя рецензия.

За участие в конкурса е допусната гл. ас. Д-р Марияна Михайлова Кръстева – Русева, единствен кандидат. Предоставените документи, съгласно ППЗРАСРБ отговарят на всички изисквания за заемане на посочената длъжност.

I. Обобщено представяне на кандидата

Д-р Марияна Михайлова Кръстева-Русева, родена на 4.07.1969 г., завършва средно образование ЕСПУ „Стефан Караджа“ гр. Каварна през 1987 г., висше образование по медицина с образователно квалификационна степен “магистър” в МУ Варна през 1995 г. Придобива специалност по „Физикална и рехабилитационна медицина“ през 2004 г.

За целите си на професионалната квалификация д-р Михайлова участва в редица квалификационни курсове за следдипломно обучение: обучение за рехабилитация на пациенти с прекаран инфаркт на миокарда и сърдечни операции към МУ– Варна (**2005**); новости в мануалната диагностика и терапия. УМБАЛ „Св. Марина“, Варна (**2005**); ексцитомоторна електродиагностика към АФМР (**2005**); мануална медицина. БЛС, МУ– Варна(**2006**); екстензионна терапия. МБАЛ „Св. Марина“ (**2007**); акупунктура. Цикъл А, Б, С, Д. БЛС, Медицински университет – София, отдел СДО (**2008**); лазертерапия. МУ – София (**2009**); пролотерапия. Лектор: J. D. Watson, MD, FRCPS. Варна, България (**2012**); неврална терапия. МУ– Варна, Австрийско медицинско дружество по Неврална терапия (**2012**); педагогическа квалификация на обучители от лечебни заведения. МУ – Варна (**2012**); Обучение на тема: „Качеството на живот и как да излезем от рамките на терапията? Как децата с физически затруднения да участват в ежедневните дейности?“. Фондация „Карин дом“, Варна (**2018**); Обучение на тема: Двигателно развитие, гимнастика за деца със специални нужди. ДЦП- значение на позата, позициониране и асистирание на децата“ Фондация „Карин дом“, Варна (**2018**).

Участва в 28 национални и международни научни форуми, 11 от които с доклад.

Нейния професионален път започва като ординатор в Отделение по детски болести в общинска болница гр. Каварна /1996 г./ . От 2000 г. д-р Марияна Михайлова Кръстева – Русева е специализант в клиниката по Физикална и рехабилитационна медицина в МУ-Варна. От 2004 г. е асистент в катедрата по Физикална и рехабилитационна медицина в МУ-Варна, от 2008 г. – Старши асистент и от 2011 г. – Главен асистент към катедрата по Физиотерапия, рехабилитация, морелечение, професионални заболявания и медицина на бедствените ситуации – МУ Варна в клиниката по Физиотерапия и рехабилитация на МБАЛ „Св. Марина“ – Варна.

Д-р Михайлова владее руски и английски езици. Притежава отлични компютърни и статистически умения. Тя притежава висока професионална компетентност, проявява колегиалност и толерантност, притежава добри комуникационни умения и способности за работа в екип.

Член е на Българския лекарски съюз, на Асоциацията по физикална и рехабилитационна медицина, на Българското дружество по мануална медицина и на КНСБ.

II. Учебно-преподавателска дейност

От представените документи е видно, че д-р Михайлова, е с дългогодишен преподавателски стаж, а справката за учебната натовареност надхвърля изискуемият минимум от 220 академични часа.

Като преподавател води лекции и упражнения по дисциплината „Физиотерапия“ на специалностите - „Акушерка“, „Медицинска сестра“, „Рехабилитатор“, „Физиотерапия и рехабилитация“ на специалност „Медицина“. Кандидатката участва в разработването на учебните програми и тестове на специалностите - „Акушерка“, „Медицинска сестра“, „Рехабилитатор“, Физиотерапия и рехабилитация“ на специалност „Медицина“.

Д-р Михайлова е курсов ръководител в магистърска програма „Рехабилитация, морелечение, уелнес и СПА“.

Участва в проект 2014-2020 – Проект BG05M20P001-2.002-0001 „Студентски практики – Фаза 1“ на МОН, реализиран с финансовата подкрепа на ОП НОИР 2014 г. – 2020 г. и Европейския съюз, като ментор за обучаваща организация УМБАЛ „Света Марина“ ЕАД - Варна.

Д-р Марияна Михайлова Кръстева-Русева е участвала в проекта като ментор на 20 студенти и академичен наставник на 15 студенти през 2017 и 2018 година в специалностите „Медицина“ и „Рехабилитатор“.

III. Оценка на диагностично-лечебната дейност

От приложената справка е видно, че д-р Михайлова има 19 години и 8 месеца трудов стаж като лекар, от тях 14 години и 7 месеца като специалист по „Физикална и рехабилитационна медицина“ и участва активно в лечебната дейност на болница „Света Марина“- Варна. Тя е доказан специалист със значителен брой допълнителни квалификации и умения. В ежедневната си практика провежда лечение на пациенти със заболявания на опорно-двигателния апарат, периферна и централна нервна система и работи в тясна колаборация с колеги от различни специалности ортопеди, невролози, ревматолози и др.

IV. Обща оценка на научно-изследователската и научно-приложната дейност на кандидата.

Общата публикационна активност на кандидата съдържа **40** научни труда. От тях **29** броя участват като доказателствен материал в справката за изпълнение на минималните изисквания за заемане на АД „доцент“, съгл. ЗРАСРБ от 2018 г. Представят се и **11** броя публикации, извън доказателствения материал за изпълнение на минималните изисквания за заемане на АД „доцент“.

От представените реални публикации в списания, вкл. монография, д-р Михайлова е: самостоятелен автор в 5 научни труда, първи автор в 12 статии, втори автор в 11 статии, трети автор в 9 статии и пореден автор в 2 статии.

Представените научни трудове и резултатите от изследователската работа са обособени тематично в следните научни направления:

1. Екстензионна терапия, преформирани физикални фактори и профилактика на поясна дискова болест
(А/1-1, Г/8-8, Г/8-9, Г/8-12, Г/8-18; I-1, I-2, I-3, I-4)
2. Управление и профилактика на ниска кръстна болка
(Г/7-2, Г/8-7, Г/8-11, Г/8-17)
3. Мануална медицина и тестове за диагностика при заболявания на ОДА и периферна нервна система
(Г/8-1, Г/8-2, Г/8-3, Г/8-4, Г/8-5; Г/8-6, II-2, III-1, III-2)
4. Приложение на физикални фактори при заболявания на ОДА
(Г/8-10; II-1, II-4)
5. Физикална терапия и профилактика при остеопороза
(В/3-1, Г/8-13, Г/8-25)
6. Физикална терапия и профилактика в детската възраст
 - А. Физиотерапия и профилактика на често срещани заболявания в детската възраст
(Г/8-14, Г/8-16, Г/8-19, Г/8-21, Г/8-22, Г/8-23)
 - Б. Рехабилитация и изследвания на деца със СОП и аутизъм
(Г/7-1, Г/8-15, Г/8-20, Г/8-24; II-5)
7. Други
(II-3)

Резултатите от научните проучвания са цитирани в 11 български библиографски източници, единият от които монографичен труд.

V.Характеристика и приноси на научните публикации

Научните проучвания на кандидатката имат съществен принос към науката в България. Със значим практично-приложен характер е монографичният труд „Остеопороза - физикална терапия и профилактика“, в който са представени най-съвременните възможности на физикалната терапия относно профилактиката и лечението на това социално значимо заболяване.

В монографичния труд се подчертава факта, че консервативното немедикаментозно лечение на остеопорозата е един все още недостатъчно усвоен ресурс. Ясно и точно са формулирани целите и задачите на физикалната терапия при лечението и профилактиката на остеопорозата за постигне оптимално стимулиране на процесите на костно изграждане и потискане на костната резорбция. Изведени са основните принципи за изготвяне на рехабилитационна програма при остеопороза. Подробно е разгледана първичната, вторичната и третичната профилактика на остеопорозата. Наблегнато е на необходимостта от включване на образователни програми още от детските и юношеските години с цел промотиране на здравословен начин на живот, включващ – оптимална двигателна активност, здравословно хранене, елиминиране на вредните навици и повишаване на знанията на младите хора относно здравето на костите. Представени са задължителните профилактични мерки, гарантиращи добро костно здраве при подрастващите. Разработена е примерна кинезитерапевтична програма със специални упражнения за домашно приложение, целящи корекция на неправилната поза при страдащи от заболяването лица. В монографичния труд изчерпателно са обобщени всички проблеми свързани с неправилното управление на

подлежащите на промяна рискови фактори водещи до остеопороза, дадени са препоръки за тяхното управление и навременна корекция. В заключението е подчертано, че осъзнатото и целенасочено провеждане на първична профилактика на остеопорозата е необходима инвестиция, защото, както казват водещите специалисти в областта, „остеопорозата е една от най-предотвратимите епидемии в историята на човечеството“ ... и разковничето е в нашите ръце, добавя авторът.

Друга съществена тема в научните разработки на кандидатката е физикалната терапия и профилактика на поясната дискова болест. В статиите се разглеждат основните принципи за диагностика и лечение на поясна дискова болест чрез приложение на физикални фактори и интермитентна екстензионна терапия. За първи път в България е проведено задълбочено проучване на ефективността на комплексното приложение на преформирани физикални фактори и интермитентна екстензионна терапия с Eltrac 471 върху функционалното възстановяване на пациенти с поясна дискова болест. Оценката на ефекта от проведената физикална терапия е извършена посредством динамично проследяване на субективния и обективен неврологичен статус, показатели за активен обем на движение в лумбален отдел.

За първи път в България са приложени въпросникът на Ролан-Морис за оценка на инвалидност и въпросникът за оценка на психо-функционалното състояние на индивида „САН“ (самочувствие, активност, настроение) – преди, след лечение, в края на първия и третия месец при пациенти с дискова патология. Анализът на получените резултати доказва, че разработената комплексна физиотерапевтична програма, приложена в подходящия етап на заболяването е с висока ефективност и допринася за пълноценното възстановяване на пациентите с поясна дискова болест. Дадена е научна обосновка на патогенетичното въздействие на екстензионната терапия, при дискови хернии. Доказано е, че при правилен подход екстензионната терапия има добра успеваемост и допринася за подобряване на качеството на живот и психоемоционалното състояние на пациентите с дискова болест. Изготвен е алгоритъм за диагностика и физитерапевтично лечение на поясна дискова болест с включена интермитентна екстензионна терапия. Дадени са препоръки на базата на теоретични постановки и натрупан практически опит за правилно провеждане на екстензионна процедура. Представени са възможностите на съвременната физикалната медицина за лечение и профилактика на поясната дискова болест. Доказано е, че адекватният терапевтичен подход съобразен със стадия на заболяването е от решаващо значение за ранно и пълноценно възстановяване на пациентите. Дадени са препоръки за профилактични мерки към пациентите с дискова патология за поддържане на гръбнака в добра кондиция и недопускане на рецидиви на заболяването.

В научните разработки е отделено внимание и на мястото на физикалната медицина и специалиста по физикална терапия в управлението на ниски болки в кръста. В статиите се разглеждат и основните принципи върху които се базира управлението на упоритите болки в кръста. Подчертана е ролята на профилактиката и компетентния терапевтичен подход за съхраняване на работоспособността на пациентите, за намаляване на икономическите загуби на обществото и за по-добро качеството на живот на засегнатите лица. Въз основа на анализа на медицинската литература е подчертано значението на мултидисциплинарният подход при управление на хроничните болки в кръста. Разгледана е ролята на лекаря - специалист по физикална и рехабилитационна медицина в консервативното немедикаментозно управление на НКБ. Неговите професионални

знания и умения го задължават да може да идентифицира пациенти с тежка гръбначна патология и да ги насочи към най-подходящия специалист. В подходящият етап от възстановяването трябва да осигури по-интензивна рехабилитация и да насърчи пациента към ранно връщане към дейностите от ежедневието. През целия процес на възстановяване лекарят- физиотерапевт и пациентът се намират в тясна колаборация. За първи път в България се провежда целенасочено проучване върху възможностите на поляризираната полихроматична некохерентна нискоенергийна светлина (ППС) излъчвана от лампа Биофотрон в комбинация с конвенционални физикални фактори за повлияване на болковия синдром, качеството на живот и физическата функция на пациентите с НКБ. Въз основа на получените резултати са доказва, че ППС допринася за по-бързото и пълноценно възстановяване на пациенти с НКБ.

Множество от научните разработки са с тематика мануална медицина и тестове за диагностика при заболявания на ОДА и периферна нервна система

В статиите се представя едно по-задълбочено изследване на блокажа като основен функционален субстрат на съвременната мануална медицина. Подробно са разгледани всички известни теории за възникването на блокажа, разкрита е обичайната клиника и верижни връзки, очертани са тенденциите в развитието на интерпретациите на блокажа. Считаю, че научните проучвания, посветени на детската възраст имат съществен принос към физикалната терапия и профилактика. Те са основно в две направления: Физиотерапия и профилактика на често срещани заболявания в детската възраст и Рехабилитация и изследвания на деца със специални образователни потребности и аутизъм.

Проведено е задълбочено проучване върху възможностите на физикалната терапия за повлияване на тонзиларната хипертрофия и свързаните с нея симптоми на нарушено нощно дишане при често боледуващи деца от инфекции на ГДП. Тонзиларната хипертрофия е с трудно терапевтично повлияване от медикаментозната терапия. В проведеното проучване се доказва, че включването на физикални фактори в комплексното лечение е една добра алтернатива, както за неповлияващите се от медикаментозна терапия деца, така и като метод който действа синергично с нея и ускорява оздравителния процес. За първи път в България се провежда проучване относно ефективността на ППС (поляризирана – полихроматична, некохерентна светлина) и ултразвуково озвучаване при деца с тонзиларна хипертрофия. Представени са конкретни резултати от приложената програма, като се доказва високата ефективност на метода.

В статиите се разглежда ролята на адекватно провежданата профилактика на широко разпространените в нашето съвремие гръбначни изкривявания сред подрастващите. Посочва се необходимостта от предприемане на своевременни мерки за тяхното предотвратяване. Анализ на медицинската литература посветена на профилактиката на гръбначните изкривявания, доказва че превенцията трябва да започне възможно най-рано още в предучилищна възраст, за да бъдат избегнати гръбначни деформации при подрастващите, които водят след себе си поредици от неблагоприятности за здравето.

Разгледана е значимостта и на една друга сравнително често срещана деформация на ходилото, плоскостъпиеото, която се пренебрегва в млада възраст, но в по-късните години от живота се явява предпоставка за развитие на по-сериозни проблеми – болки в ходилата, болки в кръста, бърза уморяемост и намалена мобилност.

Навременно проведената профилактика на плоскостъпиеото има важен принос за предотвратяване на тези усложнения.

В статиите са обрѝща заслужено внимание и на намалената двигателна активност сред съвременното „дигитално“ поколение. Проведено е проучване с цел анализ на ресурсите на училищното образование за подобряване на физическата активност на учениците с цел профилактика на социално значими заболявания – като диабет, затлъстяване, хипертония, гръбначни деформации. Изведени са конкретни препорѝки за стимулиране и повишаване на двигателната активност сред подрастващите.

Обект на проучвания са и разстройствата от аутистичния спектър в детската възраст, които са с нарастваща честота в наши дни, поради което търсенето на ефективни методи за тяхното лечение е много важен ангажимент на медицинската общност.

Представени са възможностите за повлияване на общото развитие при деца с аутизъм и при деца със специални образователни потребности (СОП), посредством приложение на адаптираната физическа активност. Разгледана е необходимостта от създаване на подходяща среда за осигуряване на оптималната за възрастта двигателна активност при деца със СОП за да се избегнат ефектите от заседналият начин на живот, посочени са основните принципи за работа с такива деца и са дадени препорѝки. За първи път в България се провежда съвместно проучване с невролози, логопеди, психолози и физиотерапевти върху ефектите на транскраниалната електростимулация при деца с аутизъм върху общото им интелектуално, психическо, езиково и физическо развитие в колаборация с детски невролог, психолог и логопед. Отчетените резултати, демонстрират подобрене във всички проследени параметри и дават основание метода да продължи да се прилага в практиката и изследванията в тази насока да продължат.

VI. Основни научни и приложни приноси

Приноси с оригинален характер

- За първи път в България е проведено задълбочено и системно проучване на ефективността на интермитентната екстензионна терапия в лечението на поясната дискова болест.
- За първи път в България се използва въпросник „САН“ за оценка самочувствието, активността и настроението, след проведено екстензионно лечение на пациенти с поясна дискова болест.
- За първи път в България се прави задълбочено проучване върху възможностите на лампа „Биоптрон“ за повлияване на тонзиларната хипертрофия и симптомите на нощното дишане при деца.
- За първи път се прави изследване върху възможностите на ТЕСК върху редица нарушени функции, като физическо развитие, когнитивни умения, говорни умения при деца с разстройство от аутистичния спектър.

Приноси с научно-приложен характер

- Разработена е комплексна физиотерапевтична програма с включена екстензионна процедура с доказана ефективност при пациенти с поясна дискова болест.
- Разработен е алгоритъм за провеждане на интермитентна екстензионна терапия при пациенти с поясна дискова болест .
- Разработена е комплексна физиотерапевтична програма за лечение на деца с тонзиларна хипертрофия и симптоми на нарушено нощно дишане.
- В монографичния труд са представени съвременните възможности на физикалната терапия за лечение и профилактика на остеопорозата.

- Разработени са и представени конкретни профилактични мерки за предотвратяване на така често срещащата се в ежедневната лекарска практика ниска кръстна болка при подрастващи и възрастни индивиди

Заключение:

Въз основа на анализа на цялостната научна и преподавателска дейност и нейното съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав на РБ, имам основание да гласувам „положително“ и да **предложа на Уважаемото жури да присъди академичната длъжност „Доцент“ в област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.1. Медицина, по научна специалност „Физиотерапия, курортология и рехабилитация“ на д-р Марияна Михайлова Кръстева-Русева.**

24.04.2019г.

Изготвил рецензията:

Проф. д-р Елена Илиева, дм